

AB-Türkiye ilişkisinde Gelenen Nokta: Müzakere Tarihinin Verilmesi ve Müzakere Konuları

Hazırlayanlar: **Emrah Aygül**
Batuhan Güvemli

Özet

40 yıldan daha fazla süreli geçmişi olan Avrupa Birliği - Türkiye ilişkilerinde, 2004 yılı Ekim ayından itibaren yeni bir dönem başlamıştır. Beklentiler, 17 Aralık Zirvesinde müzakere tarihinin verileceği şeklindedir. Müzakerelere başlanması halinde ülkemizde bir çok konuda mevzuat, dolayısıyla uygulama değişikliği olacaktır. Tüm sektörleri ilgilendirecek bu değişikliklerin yakından izlenmesi gerekecektir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Avrupa Birliği müktesebatı, müzakere tarihi, müzakere konuları.

Abstract (Negotiation Subjects, Dates and the Recent Happenings Related to the European Union and Turkey Interactions)

As from October, 2004, for over 40 years of history, the European Union and Turkey got into a new period. Expectations show that a negotiation date will be revealed at the December, 17 Summit. There will be regulation and consequently practical changes if the negotiations get started. The changes which are related to all sectors should be watched carefully.

Key Words: European Union, Acquisitions of the European Union, Negotiation Date, Negotiation Subjects

1- Giriş

Avrupa Birliği ile ilişkilerimizin 40 yılı aşkın bir geçmişi vardır. Türkiye'nin, Avrupa Ekonomik Topluluğunun 1958 yılında kurulmasından kısa bir süre sonra 31 Temmuz 1959 tarihinde Topluluğuna üye-

11-12 Aralık 1999 tarihlerinde Helsinki'de gerçekleştirilen Avrupa Konseyi Zirve Toplantısında Türkiye'ye adaylık statüsü tanınmıştır. 12-13 Aralık 2002 Tarihlerinde Kopenhag'da gerçekleştirilen Avrupa Konseyi Zirve Toplantısında da "AB Konseyi, 2004 Aralık ayında Komisyon Raporu ve tavsiyesine dayanarak Türkiye'nin Kopen-

hag kriterlerini² yerine getirdiğine karar verdiği takdirde, AB Türkiye ile üyelik müzakerelerini gecikmeksizin başlatacaktır. " sonucuna varılmıştır.

² 22 Haziran 1993 tarihinde yapılan Kopenhag Zirvesi'nde, Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği'nin genişlemesinin. Merkezi Doğu Avrupa ülkelerini kapsayacağını kabul etmiş ve aynı zamanda adaylık için başvuruda bulunan ülkelerin tam üyeliğe kabul edilmeden önce karşılaması gereken kriterleri de belirtmiştir. Bu kriterler siyasi, ekonomik ve topluluk mevzuatının benimsenmesi olmak üzere üç grupta toplanmıştır.

Siyasi Kriter:

Demokrasiyi, hukukun üstünlüğünü, insan haklarını ve azınlık haklarını güvence altına alan kurumların varlığı.

Ekonomik Kriter:

İşleyen ve aynı zamanda Birlik içinde rekabetçi baskılara ve diğer serbest piyasa güçlerine dayanabilecek bir serbest piyasa ekonomisinin varlığı.

Topluluk Mevzuatının Benimsenmesi:

Siyasi, ekonomik ve parasal birliğin hedeflerine bağlı kalmak üzere üyelik için gerekli yükümlülükleri yerine getirebilme kapasitesine sahip olmak.

* Bu makale 17 Aralık 2004 tarihinden önce yazılmıştır.

¹ Türkiye AB İlişkilerinin tarihçesi için bkz. 1) www.abgs.gov.tr, 2)"AB Yolculuğunda Kilometre Taşları", Dünya Gazetesi, 7.10.2004, Sayfa:2

AB Komisyonunun 6.10.2004 tarihli Tavsiyesi ve İlerleme raporu ise Türkiye-AB ilişkilerinde yeni bir sayfa açmıştır. Beklentiler, 17 Aralık Zirvesinde müzakere tarihinin verileceği şeklindedir. Müzakerelere başlanması halinde Türkiye'de tarımdan- şirketler hukukuna, taşımacılıktan- istatistiğe, vergilendirmeden-enerjiye kadar bir çok konuda mevzuat, dolayısıyla uygulama değişikliği olacaktır. Tüm sektörleri ilgilendirecek bu değişikliklerin yakından izlenmesi gerekecektir. Bu yazıda mevcut durum hakkında kısa bir bilgi verildikten sonra müzakere edilecek konular hakkında genel bilgiler verilmiştir.

2- 6.10.2004 Tarihli Komisyon Tavsiyesi ve Raporu

2002 yılında Kopenhag'da varılan sonuç çerçevesinde Avrupa Toplulukları Komisyonu tarafından hazırlanan 6.10.2004 tarihli Avrupa Birliği Konseyi ve Avrupa Parlamentosuna Yönelik Komisyon Bildiriminde, Türkiye'nin katılıma doğru ilerleyişine ilişkin komisyon tavsiyesi ve ekinde Türkiye'ye ilişkin İlerleme Raporunun sonuçları yer almıştır.

Komisyon, reform sürecinde kaydedilen genel ilerlemeyi gözönüne alarak, Dernekler Kanunu, yeni Türk Ceza Kanunu ve İstinaf Mahkemeleri Kanununun yürürlüğe konması kaydıyla, Türkiye'nin katılım için gerekli siyasi kriterleri yeterince karşıladığı sonucuna varmış ve müzakerelerin açılmasını tavsiye etmiştir.

Komisyonun çalışmaları sırasında tasarı şeklinde olan söz konusu yasalar büyük ölçüde yasallaşmıştır, ancak yürürlüğe girmemiştir.³

Komisyonun tavsiye bildiriminde, Avrupa Birliği Anlaşması ve Avrupa Anayasasına uygun olarak, Birliğin temelini oluş-

³ 5235 Sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun 26.09.2004 tarihinde kabul edilerek 07.10.2004 Tarih ve 25606 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. 5237 Sayılı Türk Ceza Yasası 26.09.2004 Tarihinde kabul edilerek,12.10.2004 Tarihli resmi gazetede yayımlanmıştır. Son olarak da 5253 Sayılı Dernekler Kanunu 04.11.2004 tarihinde kabul edilmiş ve 22.10.2004 tarihinde Cumhurbaşkanı tarafından onaylanmış olup, henüz resmi gazetede yayımlanmamıştır.

turan özgürlük, demokrasi, insan hakları ve temel özgürlüklere saygı ile hukukun üstünlüğü prensiplerinde ciddi ve sürekli ihlaller olması durumunda, Komisyonun müzakerelerin⁴ askıya alınmasını önerebileceği belirtilmiştir.

Ancak bilinmelidir ki bu şekildeki uygulama sadece Türkiye'ye yönelik olmayacaktır. Hırvatistan'a yönelik ilerleme raporunun 5. sayfasının son paragrafında da özgürlük, demokrasi, insan hakları, temel haklar ve hukukun üstünlüğü konularında gerekli adımların atılmaması halinde müzakerelerin askıya alınabileceği belirtilmiştir.⁵

Yine Bildirimin sonuç bölümünde müzakere sürecinin, Türkiye'de reformların daha da ileri götürülmesini yönlendirme açısından gerekli olduğu, doğası gereği bunun ucu açık bir süreç olup, sonucunun önceden tespit edilmesinin mümkün olmadığı belirtilmiştir. Dolayısıyla müzakerelere başlanması, kesin tam üye olunacağı anlamı taşımamaktadır.

3- 17 Aralık Zirvesinde Türkiye'ye Tarih Verilmesi ve Müzakere Sürecinin Başlaması

17 Aralık 2004 tarihinde Belçika'da yapılacak Zirvede Avrupa Birliğinden müzakere tarihi alınması halinde bir çok konuda müzakereye başlanacaktır. Müzakerelerin Temmuz 2005 tarihinde başlayacağı tahmin edilmektedir.

Müzakerelere başlanması halinde AB müktesebatına uyum için tüm sektörleri ilgilendiren konularda kararlar alınıp uygulanmaya başlanacaktır.

Komisyonun Bildiriminde, Avrupa Birliğinin siyasi kriterlerine ilişkin müktesebatın⁶, özellikle Avrupa Anayasasının bir sonucu olarak sürekli gelişeceği yine AB müktesebatının 27 ya da daha fazla üyeli bir birliğin gereksinimlerine karşılık verebilmek için daha da gelişeceği belirtilmiştir. Dolayısıyla Türkiye için belirle-

⁴ Müzakere: Bir konuyla ilgili görüşme (www.tdk.gov.tr).

⁵ AYDEMİR, Fikret; "Türkiye'nin Tarihini Değiştiren Tavsiye" Sabah Gazetesi, 07.10.2004, Sayfa:16

⁶ Müktesebat: Edinilen, kazanılan bilgiler (www.tdk.gov.tr).

necek en az on yıllık müzakere süresinde, evrim geçirecek olan AB müktesebatı⁷ yakından izlenerek uyum sağlanması gerekecektir. Dolayısıyla bugünden müzakere sürecinde nelerin tam olarak değişeceği kesin olarak tespit edilemez. Çünkü uyum sağlanacak müktesebat da bir gelişim süreci geçirmektedir.

Müzakerelere başlanması halinde özel sektör ve meslek örgütlerinin uyum ile ilgili kararları yakından izlemesi gerekecektir. Müzakerelere başlama tarihinden itibaren sektörler bugüne kadar Ankara'da oluşan mevzuattan nasıl etkilendiyse bundan sonra da Brüksel'de alınan kararlardan etkilenecektir. Dolayısıyla Brüksel'deki gelişmelerin günü gününe izlenmesi gerekecektir. Yani Brüksel ikinci başkent olacaktır.⁸

4- Müzakere Konuları

Müzakerelerin özellikle bazı müktesebat başlıklarında çetin geçeceği tahmin edilmektedir. Beklendiği üzere bu başlıklardan birincisi tarım politikası olacaktır. Diğer yandan teknik olarak Türkiye'nin müzakerelere ne kadar hazır olduğu da dikkatle üzerinde durulması gereken bir konudur. AB'nin 30'u aşkın ortak politika başlığı ve bu konularda 80 bin sayfayı aşan bir mevzuatı mevcuttur. Bu nedenle, teknik olarak hem kendi konusuna hem de AB müktesebatına hakim, diğer yandan bir yabancı dili olan uzman sayısının yeterli olup olmadığı konusunda ciddi endişeler bulunmaktadır.⁹

Peki müzakerelere konu olacak AB müktesebatı hangi başlıklar¹⁰ altında ele

⁷ Avrupa Birliği Müktesebatı (acquis communautaire), temel Avrupa Birliği anlaşmalarında ve diğer yardımcı hukuk kaynaklarında (tüzük, karar, yönerge vs.) yer alan kural ve kurumlar bütünüdür.

⁸ birliği/muktesabat1.htmj.

⁹ GÖĞÜS, Zeynep; "Brüksel, İkinci Başkent" Referans Gazetesi, 05.10.2004, Sayfa 10

¹⁰ Uyanık, Faik; "Müzakere işi Tamam Ya Şimdi" 23.09.2004 Tarihli yazı, www.ntvmsnbc.com. Dış Haber Yazarları Bölümü.

¹¹ Müzakereler genellikle, "kolay" alanlar olarak adlandırılan ve kısa sürede sonuçlandırılacak konu başlıkları ile başlatılmaktadır. Ülkelerin ilgili konu başlığına ilişkin öncelikleri doğal olarak değişkenlik gösterecektir. Müzakere konusunda bilgi için bkz. 1) Avrupa Toplulukları Komisyonu tarafından hazırla-

alınacaktır? Tabloda AB müktesebatı bölümleri kısaca açıklandıktan sonra, her bir bölüm itibarıyla Türkiye'nin durumu tek cümle ile açıklanmaya çalışılmıştır.

5- Sonuç

Türkiye'nin 40 yılı aşkın AB'ye tanıyuelik macerası 6.10.2004 tarihli AB Komisyonu tavsiyesi ve raporu ile farklı bir boyuta taşınmıştır. Müzakerelere başlama tarihinin verilmesinin beklendiği 17 Aralık Zirvesinin ardından ise, Türkiye'yi daha zorlu bir süreç beklemektedir. 10 yıldan daha uzun süreceği ifade edilen bu müzakere süreci açıktır ki ülkedeki tüm kişi ve kurumları önemli ölçüde etkileyecektir. Dolayısıyla müzakerelerin başlamanın ardından, değişimin yakından izlenmesi kaçınılmaz olacaktır.

Kaynakça

- AB Yolculuğunda Kilometre Taşları, Dünya Gazetesi, 7.10.2004
- Türkiye Sınava Hazırlanıyor, Dünya Gazetesi, 11.10.2004
- Avrupa Toplulukları Komisyonu tarafından hazırlanan 06.10.2004 Tarihli Türkiye'nin Katılım Yönünde İlerlemesi Hakkında 2004 Yılı Düzenli Raporu
- Avrupa Toplulukları Komisyonu tarafından hazırlanan 06.10.2004 tarihli Avrupa Birliği Konseyi ve Avrupa Parlamentosuna Yönelik Komisyon Bildirimi
- AYDEMİR, Fikret; "Türkiye'nin Tarihini Değiştiren Tavsiye" Sabah Gazetesi, 07.10.2004
- ERDOĞAN, Doğan "10 Yıl Bunları Tartışacağız" Referans Gazetesi, 05.10.2004
- GÖĞÜS, Zeynep; "Brüksel, İkinci Başkent" Referans Gazetesi, 05.10.2004
- Uyanık, Faik; "Müzakere işi Tamam Ya Şimdi" 23.09.2004 Tarihli yazı, www.ntvmsnbc.com, Dış Haber Yazarları Bölümü.
- www.abgs.gov.tr
- www.canaktan.org/ekonomi/avrupa-birligi/muktesabat1.htm
- www.ikv.org.tr
- www.tdk.gov.tr

nan 6.10.2004 tarihli Avrupa Birliği Konseyi ve Avrupa Parlamentosuna Yönelik Komisyon Bildirimi (Türkçe metin için, www.abgs.gov.tr). 2) www.av.ikv.org.tr, değerlendirmeler bölümü

MÜZAKERE KONUSU OLACAK AB MUKTESEBATI BAŞLIKLARI"

<p>1. Malların Serbest Dolaşımı: Malların serbest dolaşımı ilkesi, malların serbestçe Birlik ülkeleri arasında dolaşımı anlamına gelmektedir. Genel olarak, Türkiye, müktesebatın üstlenilmesi bakımından giderek daha fazla ilerleme kaydetmektedir; ancak özellikle mevzuatın etkili bir biçimde uygulanmasının sağlanması konusunda büyük çaba sarf edilmesi gerekmektedir.</p>
<p>2. Kişilerin Serbest Dolaşımı: Bu bölümdeki müktesebat, vatandaşı olduğu Üye Devlet dışında bir Üye Devlette yasal olarak istihdam edilen işçilere ayrımcı muamele yapılmamasını sağlamayı amaçlar. Masada pazarlık yapılacak en hassas konulardan biridir. Müktesebata uyum başlangıç aşamasındadır. Türkiye'nin halihazırda, bu bölümün kapsadığı tüm alanlarda mevzuatını uyumlaştırmak amacıyla kapsamlı çalışma yürütmesi ve kurumların güçlendirmesi gerekmektedir.</p>
<p>3. Hizmet Sunumu Serbestisi: Bu başlık çerçevesinde, Üye Devletler, AB'nin herhangi bir yerinde yerleşme hakkı ve hizmet serbestisinin ulusal mevzuat tarafından engellenmemesini sağlamakla yükümlüdür. Müktesebat ile genel uyum sınırlı gözükmemektedir.</p>
<p>4. Sermayenin Serbest Dolaşımı: Üye Devletler, gerek kendi aralarında, gerekse üçüncü devletler arasında (bazı istisnalar hariç) sermayenin serbest dolaşımına ilişkin ulusal mevzuatlarında yer alan tüm kısıtlamaları kaldırmak ve sınır ötesi ödemelerin ve her türlü sermayenin transferini sağlamak amacıyla AB kurallarını kabul etmek zorundadır. Müktesebat ayrıca ödeme sistemleri ile ilgili uyumlaştırılmış kurulları içermektedir. Bu kapsamda Türkiye'de yabancı sermayenin önündeki kısıtların kaldırılması gerekmektedir.</p>
<p>5. Şirketler Hukuku: Bu bölüm altında Üye Devletler, iç pazarda şirketlerin uygun bir şekilde işlemlerini gerçekleştirebilmeleri için gereken uyumlaştırılmış kurulları kabul eder ve uygularlar. Bu kapsamda Türk Ticaret Kanununda değişiklik yapılmalıdır. TMSK'nin işleyişine ilişkin ilke ve Usullere dair yeni Uygulama Yönetmeliği, TMSK'nin başarılı bir şekilde çalışmalarını gerçekleştirmesi için yeterli değildir.</p>
<p>6. Rekabet Politikası: Rekabet alanındaki müktesebat, anti-tröst ve devlet yardımlarının kontrolüne ilişkin politikaları kapsar. Bu konuda büyük ölçüde AB ile uyum sağlanmıştır.</p>
<p>7. Tarım: Tarıma ilişkin başlık çok sayıda, bir çoğu doğrudan uygulanacak bağlayıcı kurulları içermektedir.</p>
<p>8. Balıkçılık: Balıkçılık müktesebatı, ulusal mevzuata aktarılması gerekmeyen tüzüklerden oluşmaktadır. Bununla birlikte, idareyi ve sektörde faaliyet gösterenleri Ortak Balıkçılık Politikasına katılıma hazırlamak için bazı tedbirlerin alınması gerekmektedir. Bu konuda ilerleme sınırlı kalmış olup, ilerleme kaydedilmesi gerekmektedir.</p>
<p>9. Ulaştırma: Ulaştırmaya ilişkin müktesebat kara yolu taşımacılığı, demir yolu taşımacılığı, hava taşımacılığı ve deniz taşımacılığını kapsar. Bu kapsamda deniz, kara ve demiryolları politikalarının yeniden yapılandırılması gerekmektedir.</p>
<p>10. Vergilendirme: Vergilendirmeye ilişkin müktesebat kapsamlı olarak KDV ve ÖTV'yi kapsamaktadır. Doğrudan vergilendirmeye ilişkin olarak, müktesebat bazı açılardan Kurumlar Vergisini kapsamakta ve esas olarak şirketler arasında sınır ötesi engellerin kaldırılmasını amaçlamaktadır. Türk mali rejimi, gerek dolaylı, gerekse dolaysız vergi alanında müktesebat ile kısmen uyumludur. KDV ve ÖTV yasalarında ve doğrudan vergi konusunda bir takım değişiklikler yapılması gerekmektedir.</p>
<p>11. Ekonomik ve Parasal Birlik: Ekonomik ve Parasal Birliğe ilişkin AB mevzuatı, Üye Devlet merkez bankalarının bağımsızlığını gerektiren ve kamu kesiminin Merkez Bankası tarafından doğrudan finansmanı ile kamu kesiminin mali kurumlara imtiyazlı erişimini yasaklayan bazı kurulları içermektedir. Bu konuda genel olarak uyum sınırlı düzeydedir. Merkez Bankasının bağımsızlığına daha fazla önem verilmeli, kamu</p>
<p>12. İstatistik: Bu bölümün amacı, bütün istatistiklerin aynı temelin üzerinde hazırlanmaları ve üye devletlerin aralarında yapılacak olan karşılaştırmalara izin vermelerini sağlamaktır. Türkiye'nin müktesebat ile uyumu sınırlıdır. Bu kapsamda mevzuat uyumu özel Önem ve aciliyet taşımaktadır. Yeni İstatistik Yasası</p>
<p>13. Sosyal Politika ve İstihdam: Sosyal alandaki müktesebat, iş hukuku, istihdam ve sosyal güvenlikte kadın erkek arasında eşit muamele, iş sağlığı ve güvenliği gibi alanlardaki minimum standartları içerir. Bu konuda da AB müktesebatı ile tam uyum mevcut olmayıp, bu konudaki açıkların Türkiye'nin başını ağrıtaacağı</p>
<p>14. Enerji: Enerji müktesebatı özellikle rekabet ve devlet yardımları konusunda düzenlemeler ve politikalar, enerji iç Pazarı, enerji verimliliği ve nükleer enerji konularını içermektedir. Türkiye'de uyum için</p>
<p>15. Sanayi Politikası: AB Sanayi politikası, uluslararası rekabete açık şekilde işleyen bir pazarda, endüstrinin rekabet edebilme kapasitesini ve istihdam oranlarını artırmayı hedeflemektedir. Bu kapsamda</p>

¹¹ Bu bölümün hazırlanmasında yararlanılan kaynaklar: 1) "Türkiye Sınava Hazırlanıyor" Dünya Gazetesi, 11.10.2004, Manşet 2)ERDOĞAN, Doğan "10 Yıl Bunları Tartışacağız" Referans Gazetesi, 05.10.2004, Sayfa:10 3) www.ikv.org.tr, 4) 2004 Yılı İlerleme Raporu (www.abgs.gov.tr)

AVRUPA BİRLİĞİ... AVRUPA BİRLİĞİ... AVRUPA BİRLİĞİ...

özellikle devlet bankaları olmak üzere, kamu teşebbüslerinin yeniden yapılandırılması ve özelleştirilmesine yönelik daha fazla çaba gerektiği ve çelik sanayiinin yeniden yapılandırılması gerektiği ifade edilmektedir. Ayrıca AR-GE ve bürokrasi sorunu da dikkat çekmektedir.

16. Küçük ve Orta Boy İşletmeler: AB KOBİ politikası, KOBİ'lerin gelişmesini desteklemek amacıyla iç pazarda işletme politikasının oluşturulmasının ve koordinasyonunun geliştirilmesini amaçlamaktadır. Bu kapsamda KOBİ tanımı AB müktesebatına uygun yapılmalıdır. Ayrıca Ticaret Mahkeme davalarında işlemlerdeki gecikmeler engellenmelidir. Türkiye'nin KOBİ politikası büyük ölçüde AB girişimcilik politikasının prensip ve amaçlarıyla uyum içindedir.

17. Bilim ve Araştırma: Bu maddenin hedefi, bilgiyi ve araştırmayı teşvik edip bu yönde olan programlarla ilgili talimatları düzenlemektir. Bu kapsamda 6. Çerçeve Programı ile ilgili eksikliklerin giderilmesi gerekmektedir.

18. Eğitim, Öğretim ve Gençlik: Topluluk mevzuatı, göçmen işçi çocuklarının eğitimine ilişkin bir direktiften ve eylem programları ile tavsiyelerden oluşmaktadır. Maddenin hedefi, herkese eşit eğitim imkanları vermemek, azınlıklara kolaylıklar sağlamamak gibi özel problemlerin düzeltilmesini sağlamaktır. Bu kapsamda başta zorunlu eğitim süresi ve YÖK gündeme gelecektir.

19. Telekomünikasyon ve IT: Bu müktesebatın amacı, telekomünikasyon hizmetlerinde ve ağlarında Tek Pazarın etkili bir şekilde işleminin önündeki engellerin ortadan kaldırılması ve evrensel anlamda mevcut olacak modern hizmetlerin oluşturulmasıdır. Bu müktesebata uyum konusunda pek sıkıntı duyulmayacağı ifade edilmektedir.

20. Kültür ve Görsel – İşitsel Politika: Bu bölüm, televizyon yayınlarının AB içinde serbest dolaşımına ilişkin koşulları oluşturan Sınır Tanımayan Televizyon Direktifi ile yasal uyumu gerektirmektedir. Türkiye'de bu konuda son dönemde önemli adımlar atılmıştır.

21. Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu: Bu başlık altındaki müktesebat çoğunlukla, ulusal mevzuata aktarılmayı gerektirmeyen çerçeve ve uygulama tüzüklerini kapsar. Söz konusu tüzükler, Yapısal Fon programlarının ve Uyum Fonu faaliyetlerinin hazırlanmasına, onaylanmasına ve uygulanmasına ilişkin kuralları belirlemektedir.

22. Çevre: Topluluğun çevre politikası, mevcut ve gelecekteki nesiller için çevrenin korunması ve sürdürülebilir kalkınmanın geliştirilmesini hedefler. Müktesebat, yatay mevzuat, su ve hava kirliliği, atık ve kimyasalların yönetimi, bio-teknoloji, doğa koruma, endüstriyel kirlilik ve risk yönetimi, gürültü ve radyasyondan korunmayı içeren 200'den fazla hukuki düzenlemeyi kapsamaktadır. Bu kapsamda ÇED Yönetmeliğinin de baştan sona değişmesi gerektiği ifade edilmektedir.

23. Tüketicinin ve Sağlığın Korunması: Müktesebat tüketicilerin ekonomik çıkarlarının korunmasının (yanıltıcı ve mukayeseli reklamlar, fiyat göstergeleri, tüketici kredileri, sözleşmelerdeki haksız şartlar, mesafeli ve kapıda satışlar, paket tur, devre tatil, tüketicilerin çıkarlarının korunmasına ilişkin yargı kararları, tüketici mallarının satışına dair bazı hususlar ve ilgili garantiler ile müşteri finansal hizmetlerinin mesafeli satışı) yanı sıra ürünlerin genel güvenliğini (ayıplı ürün sorumluluğu, tehlikeli taklitler ve genel ürün güvenliği) de kapsamaktadır. Bu konuda Türkiye'de piyasa gözetimi faaliyetleri yaygınlaştırılmalı, tüketici haklarının korunmasına yönelik faaliyetlerin artırılması özendirilmelidir.

24. Adalet ve İçişleri Alanında İşbirliği: Bu müktesebatın amacı, bir özgürlük, güvenlik ve adalet alanı olarak Birliği sürdürmek ve daha da geliştirmektir. Bu kapsamda Türkiye'de sistemde reform ve yolsuzlukla mücadele sürdürülmelidir.

25. Gümrük Birliği: Bu bölüm gümrük tarifeleri, ticari tercihler, kotalar, tarifelerin kaldırılması ve gümrüklerle ilgili diğer yasaları içermektedir. Türkiye'de bu müktesebatla ilgili uyum düzeyi ileri bir seviyededir.

26. Dış İlişkiler: Bu müktesebat, Topluluğun çok taraflı ve ikili ticari taahhütlerinden ve bir dizi bağımsız tercihli ticari düzenlemelerinden meydana gelmiştir. Bu konuda AB ticaret politikasına uyum sürmektedir.

27. Ortak Dış ve Güvenlik Politikası: Müktesebatın amacı ortak değerler ve çıkarların yanı sıra, birliğin bağımsızlığını, toprak bütünlüğünü ve güvenliğini korumak, kalıcı barış, insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygı göstermektir. Bu konuda AB'ye uyum gözleniyor.

28. Mali Kontrol: Bu bölüm kapsamındaki müktesebatın büyük kısmı, tüm kamu sektörünün kontrol ve denetim sistemlerine aktarılması gereken, genel olarak uluslararası alanda kabul edilmiş ve AB'ne uyumlu kamu iç mali kontrol prensiplerini içermektedir. Bu konuda uyum için şu ana kadar mütevazı adımlar atılmıştır.

29. Mali ve Bütçesel Hükümler: Bu alandaki müktesebat, AB bütçesinin finansmanı için gerekli mali kaynaklarla ilgilidir. Uyum için, mevzuat ve uygulama açısından ilave çabalar gerekmektedir.

30. Kurumlar: Bu başlık altında Parlamento, Konsey ve Komisyonda temsil konusu ele alınmaktadır. Türkiye'de bu konuda kurumsal anlamda hazırlıklar yapılmaktadır.

31. Diğer: Bu başlık altında 30 ana konu altında yer almayan bazı özel düzenlemeler ele alınmaktadır.